

λιος, ἔχει ἅμα τὸ προσὸν ὅτι ἐν αὐτῷ αἱ σκῆλαι δὲν εἶνε σχεδὸν αὐτοτελεῖς ὡς ἐν τοῖς μεγάλοις αὐτῆς ἔργοις ἄλλ' ἢ δρᾷς χωρεῖ γοργῶς καὶ τὸ ἐνδιαφέρον τηρεῖται ἀμετάπτωτον μέχρι τέλους. Α. Π. Κ.

Ο ΕΦΗΜΕΡΙΟΣ ΤΖΙΛΦΙΑ

Διήγημα Γεωργίας Ἑλλιοῦ

Μετάφρασις Ἀριστοτέλους Η. Κουρτίδου.

Α'.

Εἶνε ἑσπέρα τῆς εἰκοστῆς πρώτης Ἰουνίου τοῦ 1788. Πνιγνὰ ὑπῆρξεν ἡ ἡμέρα καὶ ὁ ἥλιος πυριφλεγής, θὰ διαμείνῃ δ' εἰσέτι πλεῖον τῆς ὥρας ὑπὲρ τὸν ὀρίζοντα· ἄλλ' αἱ ἀκτῖνες αὐτοῦ θραυόμεναι ὑπὸ τοῦ φυλλώματος τῶν περιστοιχούντων τὸ δάσος πετελεῶν δὲν ἐμποδίζουσι δύο κυρίας νὰ ἐξέλθωσι μετὰ τοῦ ἐργοχείρου των καὶ καθήσωσιν εἰς τὸν πρὸ τοῦ πύργου τοῦ Σέβερελ χλοάζοντα λειμῶνα. Ἡ πυκνὴ χλόη ὑποχωρεῖ καὶ ὑπ' αὐτὰ τὰ ἐλαφρά βήματα τῆς νεωτέρας, μικροσώμου καὶ χαρίεσσης νεάνιδος, ἥς διαφαίνεται ὁ μικκύλος ποῦς. Προτρέπει τῆς ἐτέρας γυναικὸς ὅπως τοποθετήσῃ τὰ προσκεφάλαια εἰς τὴν προσφιλεῖ θέσιν, ἐπὶ τοῦ πρηνοῦς, παρὰ συστάδα δαφνῶν, ὅθεν δύνανται νὰ βλέπωσι μαρμαιρούσας τὰς ἡλιακὰς ἀκτῖνας ἐν μέσῳ τῶν νυμφαίων, θεαταὶ ἅμα οὐσαὶ ἐκ τῶν παραθύρων τοῦ ἐστιατορίου.

Ἰδοὺ στρέφεται ἡ νεωτέρα καὶ δύνασθε νὰ ἰδῇτε τὸ πρόσωπον αὐτῆς, ἐν ᾧ μένει ὀρθία ἀναμένουσα τὴν ἐτέρα κυρίαν, ἥτις προχωρεῖ βραδυτέρον. Εὐθὺς ἀμέσως ἐντύπωσιν σὰς ἐμποιοῦσιν οἱ μεγάλοι μέλανες ὀφθαλμοὶ αὐτῆς· εἶτα παρατηρεῖτε τὴν χρυσιζούσαν χοιρὰν τοῦ προσώπου αὐτῆς καὶ τοῦ τραχήλου, ἐφ' οὗ στρόφιον ἐκ μέλανος τριχάπτου χρησιμεύει ὡς μετάβασις ἀπὸ τοῦ κιτρίνου ἐκείνου χρώματος εἰς τὸ λευκὸν τῆς ἐκ μουσελίνης ἐσθῆτος αὐτῆς. Οἱ μεγάλοι ὀφθαλμοὶ τῆς ἐκλάμπουσι ζωηρότερον καθ' ὅσον ἡ μαῦρη κόμη τῆς εἶνε πρὸς τὰ ὀπίσω ἀνερριμμένη καὶ ἀναδεδεμένη ὑπὸ πιλίδιον, κρατούμενον ἐπὶ τῆς κεφαλῆς αὐτῆς διὰ κοσμοῦ κερασόχρου.

Ἡ δέσποινα, πρεσβυτέρα τῆς νεάνιδος, ἀποτελεῖ ὅλως διάφορον τύπον. Εἶνε ὑψηλή, φαίνεται δ' ἐτι ὑψηλότερα ἐκ τοῦ κορυμβοῦ τῆς πεπασμένης διὰ κόνεως καὶ διὰ τριχάπτων καὶ ταινιῶν κεκοσμημένης κόμης τῆς. Εἶνε σχεδὸν πεντηκοντοῦτις, ἄλλ' ἢ χοιρὰ αὐτῆς διαφυλάττει θαυμασίαν δροσερότητα. Ἡ περίκαλλῆς ξανθὴ κόμη τῆς, τὸ παχὺ καὶ ὑπερήφανον χεῖλός τῆς, καὶ ἡ κεφαλὴ ἡ εἰς τὰ ὀπίσω πως ἀνερριμμένη ὅταν βαδίζει, παρέχουσιν εἰς αὐτὴν ἐκφράσιν ὑπερηφάνου ὑψηλοφροσύνης πρὸς ἣν δὲν δυσαρμοστοῦσιν οἱ φοιοὶ καὶ ψυχροὶ αὐ-

τῆς ὀφθαλμοί. Τὸ στρόφιον προσηρμοσμένον ἐπὶ τοῦ ἐπιστηθίου τῆς κυανόχρου ἐσθῆτος καταδεικνύει τὸ μεγαλοπρεπὲς εὖρος τοῦ θώρακός τῆς, ὁ βλέπων δ' αὐτὴν πατοῦσαν τὴν χλόην διὰ τοῦ βασιλικοῦ ἐκείνου βήματος, θὰ ἐφαντάζετο ὅτι μεγάλην τινὰ δέσποιναν ἐκ τῶν ὑπὸ τοῦ Ρέυνολδς γραφεισῶν, ἐξελθοῦσαν αἴφνης τοῦ πλαισίου τῆς ὅπως ἀπολαύσῃ τῆς ἐσπερίας δρόσου.

— Βάλε χαμηλότερα τὰ προσκέφαλα, Αἰκατερίνα, διὰ νὰ ἔχωμεν ὀλιγώτερον ἥλιον, ἀνέκραξε δι' ἐπιτακτικοῦ τόνου.

Ἡ νεάνις ὑπήκουσε· ἐκαθέσθησαν ἀμφοτέραι, ἡ δὲ κυανὴ καὶ λευκὴ αὐτῶν στολὴ διαγραφομένη ἐπὶ τοῦ πρασίνου χρώματος τῶν δαφνῶν, ἀπετέλει παιδρὰν ἁρμονίαν χρωμάτων, καίτοι τῆς μιᾶς μὲν ἡ καρδιά ἦτο ἀδιάφορος, τῆς δ' ἐτέρας ὀλίγον τι τεθλιμμένη.

Ὁ πύργος τοῦ Σέβερελ θὰ ἐχρησίμευεν ὡς πρότυπον ὠραίας εἰκόνης τὴν ἑσπέραν ἐκείνην ἂν Ἀγγλος τις Βατῶ εὕρισκετο ἐκεῖ ὅπως τὸν ζωγραφῇ. Ὁ ἐκ τεφροῦ λίθου χωροδеспотικός οὗτος πύργος ἐφωτίζετο ὑπὸ τῶν ἀκτῖνων τοῦ ἡλίου καταυγάζοντος τὰς ὑάλους τῶν ἀψιδῶν τῶν παραθύρων καὶ τὴν φηγόν, ἥτις ἐκλινε πρό τινας τῶν ὁμοιομόρφων πυργίσκων τῆς προσόψεως. Εὐρεῖα ἀμμόστρωτος ὁδὸς διευθυνομένη δεξιᾷ, κατὰ μῆκος δενδροστοιχίας ὑψηλῶν πευκῶν, διεχωρίζετο μετὰξὺ δύο κατὰ φύτων γηλόφων, ἐνθα ὁ ἐρυθρὸς κορμὸς τῆς Σκωτικῆς πεύκης ἀπέστειλεν ὑπὸ τὰς πλαγίας ἡλιακὰς ἀκτῖνας. Ἐν μεγάλῃ λίμνῃ κύκνοι ἐνήχοντο νωχελῶς κρύπτοντες τὸν πόδα ὑπὸ τὴν πτέρυγα, περίξ διανθῶν νυμφαίων. Ὁ σμαραγδόχρους λειμὼν συνεχέετο κατωτέρω πρὸς τὰ βαθεὺς πρασίνου χρώματος φυτὰ τοῦ ἄλλου, ἐξ οὗ ἀπεχωρίζετο δυσδιακρίτως ὑπὸ μικροῦ ῥυακίου ἐκρέοντος τῆς λίμνης, ὀφιοειδὺς ἐλισσομένη καὶ ἐξαφανιζομένη ὑπὸ ξυλίνων γεφυρῶν· τέλος ἐπὶ τῆς χλόης τοῦ λειμῶνος ἐκάθηντο ἡ δέσποινα καὶ ἡ νεαρὰ κόρη· τὸ σύνολον τοῦτο ἠδύνατο ν' ἀποτελέσῃ ἀληθῶς θελκτικὴν τάτην εἰκόνα.

Τὰς κυρίας τούτας ἐβλεπον ἐκ τῶν μεγάλων γοθικῶν παραθύρων τοῦ ἐστιατορίου τρεῖς ἄνδρες πίνοντες ἡσύχως τὸν βορδιγάλειον οἶνον των, ἡσθάνετο δ' ἕκαστος ἰδιαιτέρον πρὸς αὐτὰς ἐνδιαφέρον.

Καὶ οἱ τρεῖς δὲ οὗτοι ἄνδρες ἦσαν ἀξιοπαρατήρητοι.

Ὁ πρεσβύτερος, ὅστις ἀνεγίνωσκεν ἐν τινὶ ἐφημερίδι τὰς τελευταίας εἰδήσεις περὶ τῆς γαλλικῆς Ἐθνοσυνελεύσεως σχολιάζων ἐνίοτε αὐτὰς εἰς τοὺς δύο ἄλλους, ἦτο ἄριστος τύπος γέροντος ἄγγλου εὐπατρίδου. Οἱ μέλανες ὀφθαλμοὶ τοῦ ἔλαμπον ὑπὸ περικαλλὲς μέτωπον, ὅπερ

εφαίνετο ἕνεκα τῶν πυκνῶν ὀφρύων του ἔτι μάλλον προεξέχον· ἀλλ' ἡ ἐντύπωσις τῆς αὐστηρότητος ἦν ἡδύνατο νὰ συναγάγῃ τις ἐκ τοῦ ὄξεος βλέμματος καὶ τῆς ἀετίου ῥινὸς ἐξηυμενίζετο ὑπὸ στόματος ἐκφράζοντος ἀγαθότητα καὶ ὅπερ, καίτοι ἐξήκοντα χειμῶνας διεληθὼν διετῆρει πάντας τοὺς ὁδόντας του. Ἡ δὲ κόμη ἦτο ἀφθόνως πεπασμένη διὰ κόνεως, καταπίπτουσα ὀπισθεν εἰς κλόκαμον.

Ὁ ἄγγλος εὐπατρίδης ἐκάθητο ἐπὶ ἔδρας στενῆς καὶ σκληρᾶς, ἥτις ἀπαγορεύουσα εἰς αὐτὸν ἀπολύτως τὴν ἐλαχίστην πρὸς ὕπνον τάσιν ἐξέφαινε τοὺς τε εὐθεῖς ὤμους του καὶ τὸ εὐρύ στῆθος του. Πράγματι ὁ σὶρ Χριστοφόρος Σέβερελ εἶχε θαυμάσιον ἀνάστημα, ὡς δύναται πᾶς νὰ πεισθῇ εἰσερχόμενος εἰς τὴν αἵθουσαν τοῦ πύργου τοῦ Σέβερελ, ὅπου ἡ εἰκὼν αὐτοῦ εὐρίσκεται παρὰ τὴν τῆς συζύγου του, τῆς ἐπὶ τῆς χλόης καθημένης μεγαλοπρεποῦς γυναικός.

Ὁ παρατηρῶν τὸν σὶρ Χριστοφόρον θὰ διεννοεῖτο βεβαίως ὅτι ἡδύνατο νὰ ἔχῃ ὡς κληρονόμον υἱὸν ἀνδρωθέντα ἡδὴ· ἀλλ' ἴσως δὲν θὰ ἐπεθύμει ὁ υἱὸς οὗτος νὰ ἦτο ὁ δεξιὰ αὐτοῦ καθήμενος νέος, ὅστις ἐν τούτοις κατὰ τὴν διαγραφὴν τῆς ῥινὸς καὶ τοῦ μετώπου ὁμοιάζει πῶς πρὸς τὸν βαρόνον. Ἄν ὁ νέος οὗτος ἦτο ὀλιγώτερον χαρίεις τὴν φύσιν, θὰ ἐθαύμαζέ τις τὴν κομψότητα τῆς ἐνδυμασίας αὐτοῦ. Ἀλλὰ τὸσον τέλειον ἦτο τὸ ὑψηλὸν αὐτοῦ παράστημα ὥστε μόνον εἰς ῥάπτῃν θὰ ἐνεποίει ἐντύπωσιν ἡ κομψότης τοῦ βελουδίνου αὐτοῦ ἐπενδύτου, αἱ δὲ χεῖρές του ἡμιλλῶντο κατὰ τὴν λευκότητα πρὸς τὰς ἐκ τριχάπτων χειρίδας του. Τὸ πρόσωπόν του ἐν τούτοις—δυσχερὲς νὰ λεχθῇ τὸ αἴτιον—δὲν εἴλκυε τὴν συμπάθειαν. Ἀπαράμιλλος ἦτο τῆς μορφῆς αὐτοῦ ἡ εὐχροία, χαριέστατα καὶ τὰ βλέφαρα ἄτινα παρεῖχον ἐκφρασιν νωχελείας εἰς τοὺς καστανούς αὐτοῦ ὀφθαλμούς, καὶ οἱ ῥῶθωνες καὶ τὸ βραχὺ αὐτοῦ ἄνω χεῖλος. Ἡ κάτω σιαγὼν ἦτο ἴσως βραχυτέρα τοῦ δέοντος, ἀλλὰ τὸ μειονέκτημα τοῦτο μετέδιδεν ἀβρότητα εἰς τὴν μορφήν του. Ἐν τούτοις, κατὰ τὴν κρίσιν πολλῶν, ἡ ἀβρότης αὕτη ἐστερεῖτο χάριτος. Δὲν εὐνέεσθον εἰς τὰς γυναῖκας οἱ ὀφθαλμοὶ ἐκείνοι οἱ αὐταρέσκως δεχόμενοι τὸν θαυμασμόν ἀντὶ νὰ αἰσθάνωνται αὐτὸν διὰ τοὺς ἄλλους. Οἱ δ' ἄνδρες, πρὸ πάντων οἱ ἄχαρι ἔχοντες ἐξωτερικὸν ἀπεφαινοντο ὅτι ὁ πεπασμένην τὴν κόμην ἔχων Ἀντίνοος ἐκείνος ἦτο «ἀνυπόφορος φαντασμένος».

Νομίζω ὅτι ὁ αἰδέσιμος Μαῖηναρδ Τζίλφιλ, καθήμενος εἰς τὴν ἀπέναντι τῆς τραπέζης πλευράν, οὕτω ἀπεκάλει αὐτὸν κατ' ἰδίαν, καὶ ἐν τούτοις τὸ ἐξωτερικὸν τοῦ κ. Τζίλφιλ δὲν ἦτο τοιοῦτο ὥστε νὰ καθιστᾷ αὐτὸν ἀναίσθητον εἰς

τὰ σωματικὰ πλεονεκτήματα. Πράγματι τὸ εἰλικρίνειαν ἐκφράζον πρόσωπον αὐτοῦ ἐδήλου ὑγίειαν, τὰ δὲ ῥωμαλέα αὐτοῦ μέλη, κατὰ τὴν γνώμην τοῦ Βάτς, τοῦ ἐκ τῆς Βορείου Ἀγγλίας καταγομένου κηπουροῦ θὰ εὐηρμόστουν ὑπὸ τὴν στρατιωτικὴν στολὴν μάλλον τῆς ἐκτεθηλυμένης μορφῆς καὶ τοῦ λεπτοφυοῦς σώματος τοῦ λοχαγοῦ Οὐεῖμπράου, καὶ ὅμως οὗτος ὡς ἀνεψιὸς καὶ κληρονόμος τοῦ σὶρ Χριστοφόρου εἶχε πλείονα κεκτημένα δικαιώματα ἐπὶ τοῦ σεβασμοῦ τοῦ κηπουροῦ.

Ὁ Τζίλφιλ, οὐδεμίαν ἔδιδε προσοχὴν εἰς τὴν γνώμην τοῦ Βάτς, ἐν ᾧ μεγίστην ἀπένεμε σημασίαν εἰς τὴν κρίσιν ἄλλου τινὸς προσώπου, οὐ τὸ ὄνομα δὲν θὰ ἐδυσχεραίνετο νὰ μαντεύσῃ ὀξυδερκὲς παρατηρητῆς, ἐκ τῆς ἀνυπομονησίας μεθ' ἧς τὰ βλέμματα τοῦ Τζίλφιλ διηυθύνοντο ἐπὶ τῆς νεάνιδος ἥτις διήρχετο τὸν χλοάζοντα λειμῶνα φέρουσα τὰ προσκεφάλαια. Καὶ ὁ λοχαγὸς Οὐεῖμπράου παρετῆρει ἐπίσης πρὸς τὴν αὐτὴν διεύθυνσιν, ἀλλὰ τὸ ὠραῖόν του πρόσωπον ἔμενεν ὠραῖον, καὶ οὐδὲν πλέον.

— Ἀεῖπεν ὁ σὶρ Χριστοφόρος ἀνεγείρων τοὺς ὀφθαλμούς του ἐκ τῆς ἐφημερίδος του· ἰδῶ ἡ μιλαΐδη. Κτυπήσατε τὸν κώδωνα διὰ τὸν καφέν. Ἀντώνιε, θὰ ὑπάγωμεν νὰ τὰς εὐρωμεν, καὶ ἡ μαῖμουδιτσα Τίνα θὰ μᾶς τραγωδήσῃ κατὰ τι.

Ὁ καφὲς ἐκομίσθη μετ' ὀλίγον οὐχὶ ὡς συνήθως ὑπὸ τοῦ πορφυρᾶν οἰκοστολὴν φέροντος οἰκέτου ἀλλ' ὑπὸ τοῦ γηραιοῦ οἰκονόμου, ὅστις ἔφερε μέλαιναν στολὴν ἀπότριπτον μὲν ἀλλὰ λίαν καθαρίαν. Εἶπε δὲ ἀποθέσας τὸν δίσκον ἐπὶ τῆς τραπέζης.

— Σὶρ Χριστοφόρε, εἰς τὸν προθάλαμον εἶνε ἡ χήρα Χάρτοπ· κλαίει καὶ θέλει νὰ ἰδῇ τὴν Ἐκλαμπρότητά σας.

— Ἐδῶκα εἰς τὸν Μάρκαμ σαφεῖς διαταγὰς ὡς πρὸς τὴν χήραν Χάρτοπ, εἶπεν ἀποτόμως ὁ σὶρ Χριστοφόρος. Τίποτε δὲν ἔχω νὰ τῆς εἰπῶ.

— Ἐκλαμπρότατε, ὑπέλαβεν ὁ οἰκονόμος τρίβων τὰς χεῖρας καὶ ταπεινότερον ὑποδύμενος ἦθος, ἡ δυστυχισμένη γυναῖκα ἔχει μεγάλην λύπην· λέγει ὅτι δὲν θὰ ἠμπορέσῃ νὰ κλείσῃ ῥάτι ὅλην τὴν νύκτα, ἂν δὲν ἰδῇ τὴν Ἐκλαμπρότητά σας καὶ σὰς παρακαλεῖ νὰ τὴν συγχωρήσῃτε διὰ τὸ μεγάλο θάρρος ποῦ ἔλαβε νὰ ἔλθῃ αὐτὴν τὴν σπιγμὴν. Κλαίει τὸσον πολὺ ποῦ ῥαγίζεται ἡ καρδιά τοῦ ἀνθρώπου νὰ τὴν βλέπῃ.

— Αἶ, αἶ, τὰ δάκρυα δὲν πληρόνουν τὸ ἐνοίκιον. Ἄς εἶνε· ὁδήγησέ την εἰς τὴν βιβλιοθήκην.

Μετὰ τὸν καφέν οἱ δύο νέοι μετέβησαν εἰς συνάντησιν τῶν κυριῶν, ἐν ᾧ ὁ σὶρ Χριστοφόρος

μετέβαινεν εἰς τὴν βιβλιοθήκην παρακολουθούμενος ὑπὸ τοῦ Ροῦπερτ, τοῦ εὐνοουμένου λαγωνικοῦ του, ὅστις ἴστατο συνήθως δεξιὰ αὐτοῦ, ἐφέρετο πολὺ εὐγενῶς κατὰ τὸ γεῦμα, ἀλλ' ἐξηφανίζετο τακτικώτατα ὑπὸ τὴν τράπεζαν μετ' αὐτό, θεωρῶν βεβαίως τὰς βαυκάλεις τοῦ Βορδῶ ὡς ἀνθρωπίνην ἀδυναμίαν ἣν ἠνείχετο μὲν ἀλλὰ δὲν τὴν ἐπεδοκίμαζεν.

Ἡ βιβλιοθήκη ἀπεῖχε τρία μόνον βήματα τοῦ ἐστιατορίου, κειμένη εἰς τὴν ἀπέναντι πλευρὰν τοῦ θολωτοῦ καὶ ψιαθοστροφίου διαδρόμου. Εἰς τὸ παράθυρον ἐπιπτεν ἡ σκιά τῆς ὑψηλῆς φηγοῦ, ἥτις προστιθεμένη εἰς τὴν διάγλυφον ὀροφὴν καὶ τὸ ἀμαυρὸν χρῶμα τῶν παλαιῶν βιβλίων, ἅτινα ἐπεστρώνουν τοὺς τοίχους καθίστων τὸ δωμάτιον ἐκεῖνο σκοτεινόν, πρὸ πάντων δὲ μετὰ τὴν ἐκ τοῦ φωταυγοῦς ἐστιατορίου ἐξοδον.

Καθ' ἣν στιγμὴν ὁ σὶρ Χριστοφόρος ἤνοιξε τὴν θύραν, ζωηρότερον φῶς ἐπεσεν ἐπὶ γυναικός τινος φερούσης μέλαιναν στολὴν χήρας, ἥτις ὀρθὴ ἐν μέσῳ τοῦ δωματίου, ὑπέκλινε βαθύτατα. Ἦτο ἰσχνὴ γυνή, τεσσαρακοντοῦτις περίπου, ἐρυθροὺς ἔχουσα τοὺς ὀφθαλμοὺς ἐκ τῶν δακρύων, ἐξ ὧν ἦτο διάβροχον τὸ μανθῆλιον ὅπερ συνέσφιγγε διὰ τῆς δεξιᾶς χειρός.

— Αἶ, λοιπόν, κυρὰ Χάρτοπ, εἶπεν ὁ σὶρ Χριστοφόρος λαβὼν τὴν χρυσὴν ταμβακοθήκην του, τί ἔχεις νὰ μοῦ εἰπῇς; Ὁ Μάρκαμ σου ἀνεκοίνωσε, πιστεύω, τὴν διαταγὴν νὰ φύγης ἀπὸ τὴν ἐπαυλιν.

— Ναί, Ἐκλαμπρότατε, καὶ δι' αὐτὸ ἦλθα. Ἐλπίζω πῶς ἡ Ἐξοχότης σας θὰ σκεφθῇ περισσότερον καὶ δὲν θὰ μὲ διώξῃ, ἐμένα καὶ τὰ πτωχὰ μου παιδιὰ ἀπὸ τὸ κτῆμα, ἀφ' οὗ ὁ μακαρίτης ἄνδρας μου ἐπλήρωνε πάντα τακτικὰ τὸ ἐνοίκιον.

— Ἀνοησίαις! Ἦθελα νὰ ἤξεύρω τί σοῦ ὠφελεῖ σὲ καὶ τὰ παιδιὰ σου νὰ μείνεις εἰς τὸ κτῆμα καὶ νὰ ἐξοδεύσῃς καὶ τὸ τελευταῖον λεπτὸν ἀπὸ ὅσα σὰς ἄφησεν ὁ σύζυγός σου καὶ νὰ μὴν πωλήσῃς τὰ γεωργικὰ ἐργαλεῖα καὶ τὰ γεννήματά σας καὶ νὰ ὑπάγῃτε νὰ ζήσῃτε εἰς κανὲν μικρὸν χωρίον, ὅπου νὰ διατηρήσῃτε τὰ χρήματά σας. Ὅλοι οἱ ἐνοικιασταὶ μοι εἰξέφουν πολὺ καλὰ ὅτι δὲν ἐπιτρέπω ποτὲ εἰς τὰς χήρας νὰ διατηροῦν τὰ κτήματα τὰ ὁποῖα εἶχον οἱ σύζυγοί των.

— ὦ, σὶρ Χριστοφόρε, συλλογισθῆτε ὀλίγον περισσότερον· ἂν πωλήσω τὸ χορτάρι, τὸ σιτάρι καὶ τὰ ζῶα, ἂν πληρώσω τὰ χρέη μου καὶ βάλω ὅ,τι περισσεύσῃ εἰς τὸν τόκον, θὰ μείνουν τόσα ὀλίγα ποῦ μόλις θὰ μᾶς φθάνουν νὰ μὴν ἀποθάνωμεν ἀπὸ τὴν πείναν. Καὶ πῶς θὰ ἠμπορέσω ν' ἀναθρέψω τὰ παιδιὰ μου καὶ νὰ τὰ βάλω εἰς μίαν τέχνην; Θ' ἀναγκασθῶν νὰ

δουλεύουν εἰς τὰ χωράφια μὲ τὸ ἡμεροκάματον, ἐν ᾧ ὁ πατέρας των ἦτο ὁ καλλίτερος ἀπὸ τοὺς μισθωτὰς ποῦ ἔχετε ἔς τὰ κτήματά σας. Ὁ πατέρας των δὲν ἐπωλοῦσε ποτὲ τὸ σιτάρι του ἀπὸ τ' ἄλῳν, ὡσὰν ἄλλοι ποῦ ἦσαν τῆς ἀνάγκης, οὔτε τὸ ἄχυρο ἀλλὰ τὸ ἐφύλαγε διὰ τὰ ζῶα μας. Καὶ μοῦ εἶπε τὴν στιγμὴν ποῦ ἐπαράδινε ψυχὴν: Κύτταξε νὰ μὴ φύγῃς ἀπὸ τὸ κτῆμα, ἂν σὲ ἀφήσῃ ὁ σὶρ Χριστοφόρος.

— Ἀκουσε, εἶπεν ὁ σὶρ Χριστοφόρος, εὐθὺς ἅμα οἱ λυγμοὶ τῆς κυρίας Χάρτοπ διέκοψαν τὴν ἀγόρευσίν της, ἄκουσέ με καὶ προσπάθησε νὰ σκεφθῇς λογικώτερα. Ποῦ ἤξεύρεις σὺ νὰ διοικήσῃς κτῆμα; Θ' ἀναγκασθῇς νὰ πάρῃς ἓνα ἄνδρα νὰ τὸ διευθύνῃ καὶ αὐτὸς ἢ θὰ σὲ καταχράται καὶ θὰ σὲ κλέπτῃ ἢ θὰ σὲ καταφέρῃ νὰ τὸν ὑπανδρευθῇς.

— ὦ, σὶρ Χριστοφόρε, δὲν εἶμαι τέτοια γυναῖκα ἐγώ· κανεὶς δὲν ἠμπορεῖ νὰ εἰπῇ κακὸν λόγον δι' ἐμέ.

— Βέβαια, διότι ἕως τώρα ποτὲ ἀκόμη δὲν ἔγεινες χήρα. Αἱ γυναῖκες εἶνε πάντα τρελλαί· ἀλλὰ ποτὲ δὲν ξετρελλαίνονται τόσον ὅσον ὅταν γίνωνται χῆραι. Τὸ κάτω κάτω τῆς γραφῆς τί θὰ ὠφελῇθῃς, ἂν ἀφ' οὗ μείνης εἰς τὸ κτῆμα τέσσαρα ἔτη ἀκόμη, ἐξοδεύσῃς τὰ ὀλίγα χρήματά σου, καταστρέψῃς τὰ χωράφια, καὶ καθυστερῇς τὰ μισὰ ἐνοίκια, ἢ πάρῃς ἄνδρα κανένα ἐλεεινὸν ποῦ νὰ σὲ ὑβρίζῃ καὶ νὰ δέρνη τὰ παιδιὰ σου.

— Σὰς βεβαιῶ, σὶρ Χριστοφόρε, ἤξεύρω πολὺ καλὰ τὰς γεωργικὰς ἐργασίας, διότι ἔζησα μέσα εἰς τὰ χωράφια ἀπὸ μικρὸ κοριτσάκι. Καὶ ἔπειτα, δὲν εἶμαι μόνη ποῦ τὸ κάμνω. Ὁ ἄνδρας μου εἶχε μίαν θείαν καὶ διητύθυε ἓνα κτῆμα εἴκοσι πέντε χρόνια, καὶ ἄφησε κληρονομίαν εἰς ὅλους τοὺς ἀνεψίους καὶ εἰς ὅλας τὰς ἀνεψιάς της, καὶ εἰς τὸν ἄνδρα μου ἀκόμη, ποῦ ἦτο ἀκόμη μέσα ἔς τὴν κοιλιὰ τῆς μάννας του.

— Πιθανόν, ἀλλὰ θὰ ἦτο καμμία ἀνδρογυναῖκα ἴσα μ' ἐκεῖ ἐπάνω, μὲ μάτια ἄγρια καὶ χονδρὴ φωνή, καὶ ὅχι χήρα μὲ τριανταφυλλιά μάγουλα, ὡσὰν ἐσέ, κυρία Χάρτοπ.

— Νὰ σὰς εἰπῶ, δὲν ἄκουσα νὰ λέγουν ὅτι ἦτο ἄσχημη ὅπως τὴν φαντάζεσθε. Ἐλεγαν μάλιστα πῶς τὴν ἐζήτησαν ἄνθρωποι ποῦ δὲν εἶχαν καθόλου τὸ μάτι εἰς τὰ λεπτά της.

— Καλὰ, καλὰ, αὐτὰ σκέπτεσθε ὅλαι· κάθε ἄνδρας ποῦ σὰς κυττάζει ἔχει ὄρεξι νὰ σὰς πάρῃ γυναῖκα, καὶ θὰ σὰς ἀγαπᾷ τόσον περισσότερον ὅσα περισσότερα παιδιὰ ἔχετε καὶ ὀλιγότεραν περιουσίαν. Ὅ,τι ἀποφασίζω ἐγὼ τὸ ἀποφασίζω μὲ σκέψιν καὶ ποτὲ δὲν μεταβάλλω ἀπόφασιν. Ἐκεῖνο ποῦ σὲ συμβουλευῶ εἶνε νὰ πωλήσῃς ὅσον ἠμπορέσῃς ἀκριβώτερα τὰ γεννήματά σου καὶ τὰ γεωργικὰ ἐργαλεῖά σου, καὶ

νά υπάγης εἰς κάποιαν γωνίαν νὰ ζήσης ὅπως ὅπως. Τώρα πῆγαινε εἰς τὸ δωμάτιον τῆς κυρᾶς Βελλαμῆ, καὶ παρακάλεσέ την νὰ σοῦ δώσῃ ὀλίγο τσάϊ νὰ πιῇς.

Ἡ κυρία Χάρτοπ ἐννοοῦσα ἐκ τοῦ τόνου τοῦ σὶρ Χριστοφόρου ὅτι ἔμενεν ἀμετάπειστος, ἐχαίρειται αὐτὸν βαθέως καὶ ἐξῆλθε τῆς βιβλιοθήκης, ἐν ᾧ ὁ βαρόνος, καθίσας εἰς τὸ γραφεῖόν του, ἔγραψε τὴν ἐπομένην ἐπιστολὴν :

Κύριε Μάρκαμ.

Μὴ φροντίζετε διόλου νὰ ἐνοικιάσητε τὸν εἰς Κρουσφούτ οἰκίσκον. Σκοπεύω νὰ βάλω εἰς αὐτὸν τὴν χήραν Χάρτοπ, ὅταν ἀναχωρήσῃ ἀπὸ τὴν ἀγροικίαν, τὴν ὁποίαν εἶχε μισθώσῃ ὁ σύζυγός της. Ἄν δύνασθε νὰ εὑρεθῇτε ἐδῶ τὸ σάββατον εἰς τὰς ἑνδεκα τὸ πρωῒ, θὰ κάμωμεν ἕνα περίπατον ἔφιπποι καὶ θὰ συνεννοηθῶμεν πῶς νὰ ἐκτελέσωμεν μερικάς ἐπισκευὰς καὶ νὰ προσθέσωμεν ὀλίγην ἑκτασιν ἐδάφους εἰς τὸν οἰκίσκον ὅπως ἐπαρκῇ εἰς διατροφὴν μιᾶς ἀγελάδος καὶ τινων χοίρων.

Διατελῶ

Χριστοφόρος Σέβερελ.

Ὁ Σὶρ Χριστοφόρος ἀφ' οὗ ἐσήμανε τὸν κώδωνα καὶ διέταξε ν' ἀποστείλωσιν εἰς τὸν πρὸς ὃν ὅρον τὴν ἐπιστολὴν ἐκείνην, ἐξῆλθε. Εὐρὼν ἐγκαταλελειμμένα τὰ προσκεφάλαια, διηυθύνθη εἰς τὴν πρόσοψιν τοῦ οἰκοδομήματος, ἔνθα παρά τὴν κυρίαν εἴσοδον εὐρίσκετο τὸ εὐρὸ ἀψιδωτὸν παράθυρον τῆς αἰθούσης· τὸ παράθυρον τοῦτο ἠνοίγετο ἐπὶ τοῦ ἀνδῆρου, ἔχων πρὸ αὐτοῦ τὸ ὠραῖον πανόραμα τοῦ λειμῶνος, περιφρασσομένου ὑπὸ ὠραίων δένδρων. Τὸ παράθυρον ἦτο ἀνοικτὸν καὶ ὁ σὶρ Χριστοφόρος εἰσελθὼν εὗρε τὸν ζητούμενον ὄμιλον, ἐξετάζοντα τὰς προόδους τῆς μήκω περατωθείσης ὁροφῆς. Εἶχε τὸν αὐτὸν γοθικὸν ρυθμὸν τοῦ ἐστιατορίου, ἀλλ' ἦτο περισσότερον ἐπεξεργασμένη καὶ ὡμοιάζε πρὸς λίθινον τρίχαπτον ἀβρῶς κεχρωματισμένον. Τὸ τέταρτον τῆς ὁροφῆς ὑπελείπετο ἐτι ἀζωγράφον, ὑπ' αὐτὸ δὲ ἦσαν σεσωρευμένα ἱκρία, κλίμακες καὶ ἐργαλεῖα.

— Ὁ Φραντσέσκος ἐπροχώρησε κάπως σήμερον, εἶπεν ὁ σὶρ Χριστοφόρος· σοῦ εἶνε ἕνας φοβερός ἀκαμάτης!.. νομίζω ὅτι ἔχει τὸ δῶρον νὰ κοιμᾶται ὀρθός, μὲ τὸν χρωστῆρα εἰς τὸ χέρι. Ἀλλὰ θὰ τὸν κεντήσω· εἶδεμὴ αὐταὶ αἱ σκαλωσιαὶ θὰ εἶνε ἀκόμη εἰς τὴν θέσιν των ὅταν ἔλθῃ ἡ μνηστή, ἂν πρὸ πάντων, Ἀντώνιε, ἐκτελέσετε τὴν ἐφοδὸν μὲ κάποιαν στρατηγικὴν ἐπιδειξίωτητά.

— Ὡ, ἡ πολιορκία εἶνε τὸ πληκτικώτερον μέρος τοῦ πολέμου, εἶπεν ὁ λοχαγὸς Οὐέιμπράου μειδιῶν.

— Ὅχι, ὅταν ὁ πολιορκητὴς συνεννοηταί

μὲ τοὺς ἐν τῷ φρουρίῳ. Καὶ τοῦτο θὰ συμβαί- νῃ ἂν ἡ Βεατρίκη ἔχῃ τὴν τρυφερὰν καρδίαν τῆς μητρὸς της ὅπως ἔχει καὶ τὴν καλλονὴν της.

— Πῶς σὰς φαίνεται, σὶρ Χριστοφόρε, εἶπεν ἡ λαίδη Σέβερελ, ἥτις ἐφάνη συσπάσασα τὰς ὀφρὺς ἐπὶ ταῖς ἀναμνήσεσιν ἃς ἀνεκάλεσεν ὁ σύζυγός της, πῶς σὰς φαίνεται ἡ Σίβυλλα τοῦ Γκουέρτσιν ἐπάνω ἀπ' αὐτὴν τὴν θύραν, ὅταν θὰ τοποθετήσωμεν τὰς εἰκόνας; Εἶνε σχεδὸν χαμένη εἰς τὴν αἶθουσάν μου.

— Πολὺ καλὰ, ἀγαπητὴ μου, ἀπήντησε μετὰ στοργῆς ὁ σὶρ Χριστοφόρος, ἂν θέλετε νὰ στερήσετε τὸ δωμάτιόν σας τοιοῦτου κοσμήματος. Τὰς προσωπογραφίας μας, τὰς ὁποίας ἐζωγράφησεν ὁ σὶρ Ἰσοῦας, θὰ τοποθετήσωμεν ἀπέναντι τοῦ παραθύρου καὶ τὴν Μεταμόρφωσιν εἰς αὐτὸ τὸ ἄκρον. Βλέπετε, Ἀντώνιε, ὅτι δὲν ἀφίνω καμμίαν καλὴν θέσιν διὰ σὰς καὶ τὴν σύζυγόν σας. Θὰ σὰς στρέψωμεν τὸ πρόσωπον πρὸς τὸν τοῖχον, εἰς τὴν πινακοθήκην· ἀλλὰ καὶ σεῖς ἡμπορεῖτε νὰ μᾶς ἐκδικηθῇτε βραδύτερον.

Κατὰ τὴν συνδιάλεξιν ταύτην ὁ Τζίλφιλ στραφεῖς πρὸς τὴν Αἰκατερίναν εἶπε :

— Ὑπὲρ πᾶν ἄλλο προτιμῶ τὴν θέαν τὴν ὁποίαν ἔχομεν ἀπ' αὐτὸ τὸ παράθυρον.

Αὕτη δὲν ἀπήντησεν, ὁ δὲ Τζίλφιλ βλέπων ὅτι οἱ ὀφθαλμοὶ της ἐπληροῦντο δακρύων προσεῖπε :

— Περιπατοῦμεν ὀλίγον ; Ὁ σὶρ Χριστοφόρος καὶ ἡ λαίδη φαίνονται ἀπρησχολημένοι.

Ἡ Αἰκατερίνα συγκατετέθη, καὶ εἰσῆλθον εἰς δεινροστοιχίαν ἄγουσιν μετὰ πολλοὺς ὑπὸ μεγάλα δένδρα ἐλιγμούς εἰς ἀνθόφυτον πρασιάν. Καθ' ὅλον τὸν καιρὸν τούτον ἐσίγων· ὁ Μαίηναρδ Τζίλφιλ ἐγίνωσκεν ὅτι δὲν ἦτο τὸ ἀντικείμενον τῶν σκέψεων τῆς Αἰκατερίνης καὶ πρὸ πολλοῦ εἶχε συνηθίσῃ νὰ φέρῃ τὸ βάρος τῆς διαθήσεως ταύτης τοῦ πνεύματος, ἣν ἡ νεᾶνις ἀπέκρυπτεν ἐπιμελῶς ἐκ τῶν ἄλλων.

Ἐφθασαν εἰς τὴν πρασιάν, διῆλθον τὴν ἐπὶ τῆς πυκνῆς φραγῆς θύραν καὶ εὐρέθησαν αἴφνης ἐν μέσῳ φωταυγοῦς βλαστήσεως, ἥτις μετὰ τὰς σκιεράς δεινροστοιχίας, ἀφ' ὧν ἐξήρχοντο, ἐθάμβου τὰ βλέμματα. Ἡ ζωηρὰ ἐντύπωσις ἐπηυξάνετο ὑπὸ τοῦ κυματισμοῦ τοῦ ἐδάφους, ὅπερ κατερχόμενον ἀπὸ τῆς θύρας ἀνῆρχετο πρὸς τὴν ἀντίθετον πλευράν, ἀπολήγον εἰς πορτοκαλεῶνα.

Τὰ ἄνθη διέχεον τὰ ἡδύτατα μῦρά των. Τὰ πάντα ἐφαίνοντο ὅτι ἐτέλουν ἑορτήν, τὰ πάντα ἐφαίνοντο εὐτυχία καὶ φῶς· θὰ ἐνόμιζέ τις ὅτι ἡ λύπη δὲν ἔχει λόγον ὑπάρξεως ἐπὶ τοῦ κόσμου. Οὕτω διενόετο ἡ Αἰκατερίνα. Ἐν ᾧ ἐβάδιζε διὰ τῶν πρασιῶν, ὧν τὰ ἄνθη παρηθέρουν αὐτὴν δι'

ἐκπληκτῶν ὀφθαλμῶν, ἡσθάνθη ὀξύτερον τὸ αἶσθημα τῆς μονώσεως αὐτῆς ἐν τῇ δυστυχίᾳ τῆς, καὶ τὰ δάκρυα, ἅτινα τέως κατέπιπτον βραδέως ἐπὶ τῶν ὠχρῶν παρειῶν τῆς ἐξέθορον σφοδρῶς μετὰ λυγμῶν.

Καὶ ἐν τούτοις πλησίον τῆς εὐρίσκετο ἄνθρωπος ἀγαπῶν αὐτήν, οὗ ἡ καρδία μετὰ τῆς ἰδικῆς τῆς συμπάσχουσα δὲν ἠδύνατο ἐν τούτοις νὰ τὴν παραμυθήσῃ. Ἄλλ' ἡ νεᾶνις ἦτο ἐξηρηθισμένη κατ' αὐτοῦ, διότι οἱ πόθοι του διέφερον τῶν ἰδικῶν τῆς· πρὸς δὲ εἶχε τὴν πεποιθήσιν, ὅτι οὗτος κατεδικάζει τὰς παράφρονας ἐλπίδας δι' ὧν ἐβουκαλαῖτο, αὕτη δὲ ἡ ιδέα ἠμπόδιζεν αὐτήν νὰ εὕρῃ ἀνακούφισιν ἐν τῇ συμπαθείᾳ του. Ἡ Αἰκατερίνα ἀπεμακρύνετο τῆς συμπαθείας ἐκείνης ἣν ὑπέθετε μεμιγμένην μετ' ἐπικρίσεως, ὅπως τὸ παιδίον ἀπομακρύνεται τῶν λιχνευμάτων, ἅτινα φαντάζεται ὑποκρύπτοντα ἰατρικόν.

— Ἀγαπητὴ Αἰκατερίνα, νομίζω ὅτι ἀκούω φωνάς, εἶπεν ὁ Τζίλιφι· πιθανὸν νὰ ἔρχονται πρὸς τὸ μέρος μας.

Ἐνόησεν αὕτη, εἰθισμένη δ' οὖσα ν' ἀποκρύπτῃ τὰς συγκινήσεις τῆς, ἀπέμαξε τὰ δάκρυά τῆς καὶ ἔδραμεν εἰς τὸ ἄλλο ἄκρον τοῦ κήπου ὅπως δρέψῃ δῆθεν ῥόδον. Μετ' ὀλίγον εἰσῆλθεν ἡ λαίδη Σέβερελ, στήριζομένη ἐπὶ τοῦ βραχίονος τοῦ λοχαγοῦ Οὐεϊμπράου, ἐπομένου τοῦ σὶρ Χριστοφόρου. Ἔστησαν ὅπως ἐξετάσωσι τὰς συστάδας τῶν γερανίων παρὰ τὴν θύραν· ἐν τῷ μεταξύ ἡ Αἰκατερίνα ἐπλησίασε κρατοῦσα κάλυκα ῥόδου.

— Ἰδού, εἶπεν εἰς τὸν σὶρ Χριστοφόρον, ἐν ὠραίῳ τριαντάφυλλον διὰ τὴν κομψιοδόχην σας.

— Ἀ! μαῖμουδίτσα μὲ τὰ μαῦρα ῥάτια, εἶπεν οὗτος θωπεύσας τὴν παρειᾶν αὐτῆς, ἔτσι λοιπόν, μᾶς ἔφυγες μὲ τὸν Μαϊήναρδ διὰ νὰ τὸν βασανίσῃς περισσότερον ἢ νὰ τὸν φέρῃς περισσότερον εἰς τὰ νερά σου. Πρέπει νὰ μᾶς τραγουδήσῃς τὸ *Ho perduto* πρὶν ἀρχίσωμεν τὸ *πικέτον* μας. Ὁ Ἀντώνιος φεύγει αὖριον, ὅπως ἡξεύρεις· πρέπει μὲ τὸ τραγοῦδί σου νὰ τὸν καταστήσῃς αἰσθηματικὸν ἐρωτόληπτον, ὥστε τοιοῦτος νὰ φανῇ εἰς τὴν Βάθ.

Ἐλαβε τὸν βραχίονα τῆς Αἰκατερίνης, εἰπὼν εἰς τὴν λαίδην Σέβερελ :

— Ἐλάτε, Ἐρριέτη.

Καὶ ἐβάδισε πρὸς τὸν οἶκον.

Ἡ συνοδεία εἰσῆλθεν εἰς αἶθουσάν τινα, ἣτις εἶχεν ἀψιδωτὸν παράθυρον, ὡς ἡ βιβλιοθήκη, καὶ ὀροφὴν διάγλυφον, κεκοσμημένην δι' οἰκογενειακῶν ἐμβλημάτων. Ἐν τῇ πλήρει προσωπογραφίῳ αἰθούσῃ ταύτῃ παρετίθετο τὸ τέιον, καὶ καθ' ἐκάστην ἐσπέραν, εὐθὺς ὡς τὸ ὠρολόγιον τῆς αὐλῆς ἐσήμαινε τὴν ἐνάτην

ὥραν, ὁ σὶρ Χριστοφόρος καὶ ἡ λαίδη Σέβερελ ἔπαιζον τὸ *πικέτον* αὐτῶν μέχρι τῆς δεκάτης καὶ ἡμισείας.

Ἐπλησίαζεν ἤδη ἡ ἐνάτη ὥρα καὶ ἡ Αἰκατερίνα ἠναγκάσθη νὰ καθίσῃ εἰς τὸ κλειδοκύμβαλον καὶ νὰ μέλῃ τὰ προσφιλῇ εἰς τὸν σὶρ Χριστοφόρον τεμάχια, τοῦ Ὀρφῆως τοῦ Γλοῦκ, μελοδράματος παριστανομένου τότε ἐν τοῖς θεάτροις τοῦ Λονδίνου πρὸς εὐτυχίαν τῆς γενεᾶς ἐκείνης. Συνέπεσε τὴν ἐσπέραν ἐκείνην τὸ αἶσθημα ὕπερ ἐξέφραζον οἱ δύο οὔτοι στίχοι :

Che farò senza Euridice ?

καὶ

Ho perduto il bel semblante,

δι' ὧν ὁ Ὀρφεὺς ἐκφράζει τὴν θλίψιν αὐτοῦ μετὰ τὴν ἀπώλειαν τοῦ προσφιλοῦς ὄντος, νὰ ταυτίζεται πρὸς τὸ πλημμυροῦν τὴν καρδίαν τῆς Αἰκατερίνης αἶσθημα. Ἡ συγκίνησις, ἀντὶ νὰ παραβλάψῃ τὴν φωνὴν τῆς, ἐπηύξανε τὴν δύναμιν αὐτῆς. Ἡ μουσικὴ ἰδιοφυΐα τῆς Αἰκατερίνης ἦτο τὸ μέγιστον τῶν προσόντων τῆς, τῇ παρείχε δὲ μεγάλην ὑπεροχὴν ἐπὶ τῆς ἐξ εὐγενῶν δεσποινίδος, εἰς ἣν ὁ Ἀντώνιος ἐμελλε ν' ἀποτείνῃ τὰς ἐρωτικὰς φιλοφρονήσεις του· ὁ ἔρως τῆς λοιπὸν, ἡ ζηλοτυπία τῆς, ἡ ἀλαζονεία τῆς, ἡ κατὰ τῆς τύχης ἀνταρσία τῆς συνηνώθησαν εἰς περιπαθὴ ὁρμὴν ἐκδηλωθεῖσαν διὰ τόνων παθητικωτάτων.

— Λαμπρά, Αἰκατερίνα, εἶπεν ἡ λαίδη Σέβερελ κατὰ τινα διακοπὴν. Ποτὲ δὲν σὲ ἤκουσα νὰ τραγουδήσῃς τόσον ὠραῖα. Ἐπανάλαβε αὐτὸ τὸ κομμάτι ἄλλην μίαν φορὰν

Ἡ νεᾶνις ἤρξατο πάλιν· ἀλλ' ὅτε ἐφάσεν εἰς τὸ τέλος ὁ σὶρ Χριστοφόρος ἐφώνησεν : Ἀλλή μιά ! εἰ καὶ τὸ ὠρολόγιον ἐδείκνυεν ἤδη τὴν ἐνάτην ὥραν. Ὅτε δ' ἐσβέσθη ὁ τελευταῖος φθόγγος εἶπε :

— Τοῦ διαβόλου μου τὴν μαῖμουδίτσα μὲ τὰ μαῦρα ῥάτια ! Ἐλα τώρα, δόσέ μας τὸ τραπέζι διὰ τὸ *πικέτο*.

Ἡ Αἰκατερίνα ἤνοιξε τὴν τράπεζαν καὶ ἐτοποθέτησε τὰ παιγνιόχαρτα· εἶτα δι' εὐστροφίας περὶ τὰς κινήσεις ἀξίας ἀρχαίας νύμφης, ἐγυνυπέτησε πρὸ τοῦ σὶρ Χριστοφόρου, ὅστις ἔκυψεν ἐπ' αὐτῆς καὶ ἐθώπευσε μειδιῶν τὴν παρειάν τῆς.

— Αἰκατερίνα, εἶνε γελοῖον αὐτὸ ποῦ κάμνεις, εἶπε ἡ λαίδη Σέβερελ. Πολὺ θὰ νύχαριστούμην ἂν ἔπαυες αὐτοὺς τοὺς θεατρικοὺς τρόπους.

Ἀνηγέρθη δι' ἐνὸς πηδήματος, καὶ διέταξε τὰ μουσικὰ αὐτῆς τετράδια· εἶτα δὲ βλέπουσα τὸν βαρόνον καὶ τὴν σύζυγόν του ἐνησχολημένους εἰς τὸ παιγνιδίον των ἐξῆλθεν ἀθορύβως.

Ὁ λοχαγὸς Οὐεϊμπράου εἶχε μείνῃ κεκλιμένος παρὰ τὸ κλειδοκύμβαλον κατὰ τὴν διάρ-

κειαν τοῦ ἄσματος, ὁ δὲ Τζίλφιλ εἶχε ῥιφθῇ ἐπὶ ἀνακλίντρον ἐν τῷ ἄκρῳ τῆς αἰθούσης.

Ἐπειτα ἐκάτερος ἔλαβε βιβλίον τι. Ὁ μὲν Τζίλφιλ τὸ τελευταῖον φυλλάδιον τοῦ «Gentleman's Magazine», ὁ δὲ λοχαγὸς ἐξαπλωθεὶς ἐπὶ κλισμοῦ παρὰ τὴν θύραν ἤνοιξε τὸν Φωμπλάς. Τότε πλήρης σιωπῇ ἐπῆλθεν ἐν τῇ αἰθούσῃ ἐκείνῃ, ἥτις πρὸ δέκα λεπτῶν ἐπάλλετο ὑπὸ τῶν περιπαθῶν τόνων τῆς Αἰκατερίνης.

(Ἐπεται συνέχεια).

ΚΡΗΤΗ ΚΑΙ ΚΡΗΤΕΣ

[Συνέχεια ἴδε προηγούμενον φύλλον].

Πρωϊαίτατα κατελίπομεν τὸ χωρίον Κλήμα. Κατελθόντες μικρὸν ἐτράπημεν πρὸς ἀνατολάς, καὶ διὰ μέσου φυτειῶν χωροῦντες προσεπελάσαμεν, κατὰ τὴν ἀρχὴν τῆς πεδιάδος τῆς Μεσσαράς, τὰς ὄχθας ἀβαθοῦς ποταμοῦ ὅστις θὰ ᾔῃαι ὁ Ληθαῖος (1). Διέβημεν αὐτὸν καὶ κατηνύθημεν εὐθὺς πρὸς τὸ χωρίον «Ἅγιοι Δέκα» τὸ ἐγγὺς τῶν ἐρειπίων τῆς ἀρχαίας Γόρτυνος ἐγεθέν. Ἐβαίνομεν διὰ πεδιάδος ὁμαλῆς, μὴ στερουμένης εὐαρέστου τινὸς ποικιλίας. Αἱ γὰρ καὶ ποῦ μὲν ᾔσαν καλλιεργημένοι ποῦ δὲ χέρσοι ἐντελῶς. Τὰ δημητριακὰ ἐπιδίδουσι θαυμασίως εἰς τὴν παχεῖαν τῆς Μεσσαράς ἄρουραν, ἥτις δύναται ν' ἀποκληθῇ ὁ εὐρύς τῆς Κρήτης σιτοβολών. Ἐνίοτε, καὶ παρὰ τὰ χωρία ἰδίως, ἐφαίνοντο λαχανόκηποι, καὶ δένδρα ὀπωροφόρα. Ἀγέλαι βοῶν καὶ βουβάλων ἐβόσκον νωθρῶς τὰς παχείας νομάς. Ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν μεμονωμένον προέκυπτεν ἀπὸ τῆς γῆς ἐρείπιον Ῥωμαϊκοῦ ἢ Ἐνετικοῦ τείχους, καὶ κιονόκρανον μεταγενεστέρας τέχνης κατέκειτο περαιτέρω ἐντὸς ἀγροῦ ἀκαλλιεργήτου. Αἱ ἐποχαὶ πάσαι ἐπεδείκνυνον τοὺς ἀφώνους αὐτῶν ἀντιπροσώπους ἐν τῷ εὐρυτάτῳ ἐκείνῳ καὶ ἀκατατάκτῳ μουσεῖῳ, ἐνθα, παρὰ τὸν σπόνδυλον στήλης Ἑλληνικῆς, ἔβλεπέ τις ἐπὶ λίθου ἀπωτέρω τὴν ἀδέξιον γραμμὴν τοῦ Ῥωμαίου τεχνίτου, καὶ τοῦ Ἐνετοῦ στρατιώτου τὸ ἀσβεστόκτιστον τεῖχος. Δεσπότης, τοὺς δεσπότας πάντας δαμάζων, καὶ τὰς ἐποχὰς πάσας ἰσοπεδῶν ἐπλανάτο ὑπερθεὶς ὁ καταστροφεὺς χρόνος. Ποικίλοι πληθυσμοὶ ἐβίωσαν ποτε εἰς τὸ πεδῖον τοῦτο. Ἀντιπαρῆλθον πάντες, καὶ μόνον ἀπὸ τὰ ἄμορφα λείψανα καὶ τὰ συντετριμμένα μνημεῖα τῆς τέχνης των μοχλοῦμεν σήμερον νὰ συμπεράνωμεν περὶ τοῦ βίου, τῆς πολιτείας, καὶ τῶν ἔξων αὐτῶν.

Τὸ χωρίον «Ἅγιοι Δέκα», εἰς ὃ μετὰ ἱκανὴν πορείαν ἀφίχθημεν ἤδη, ἀπλοῦται παρὰ τὸ εὐ-

ρύτατον πεδῖον. Συνορεύει πρὸς τὰς χαμηλοτέρους κλίσεις τῶν παρακειμένων τῇ Ἰδῇ βουνῶν, ὀφείλει δὲ τὴν φήμην αὐτοῦ εἰς τὴν γειτνιάσιν του πρὸς τὴν «τειχιόεσσαν» Γόρτυνα, ἥς τὰ ἐρείπια βλέπει τις μικρὸν ἀπωτέρω, κατὰ τὸν χῶρον ἐνθα τελοῦνται σήμερον αἱ ἀνασκαφαί. Ἐπισημοτάτη τῶν Κρητικῶν πόλεων ἐγένετό ποτε ἡ ἀρχαία Γόρτυς. Ὑπῆρξεν ἐφάμιλλος καὶ ἀντίπαλος τῆς Κνωσσοῦ, ἐπέζησε δὲ ἀκμαία τῆς ἀντιζήλου τῆς. Ἀμφισβητεῖται ἡ ἀρχὴ τοῦ ὀνόματος αὐτῆς. Κατὰ τοὺς μὲν ἐκτίσθη ἀπὸ τὸν φερώνυμον υἱὸν τοῦ Ῥαδαμάνθυος, κατ' ἄλλους ὅμως ἐθεμελιώθη καὶ κατωκλήθη τὸ πρῶτον ἀπὸ τοὺς ἐκ τῆς Πελοποννησιακῆς Γόρτυνος ἀποίκους. Ἡ ἐπικάϊρος αὐτῆς θέσις συνέτρεχε τὴν ἐμπορικὴν καὶ τὴν ἄλλην τῆς πόλεως ἀκμὴν. Δεχομένη τὰ πλούσια προϊόντα τοῦ πεδίου, ἐδέχετο, διὰ τοῦ ἐπινείου αὐτῆς Μετάλλου, τῆς ξένης τὰ ἐμπορεύματα. Περιφημος διὰ τὸν μοναδικὸν καὶ αἰθαλῆ αὐτῆς πλάτανον, ὑπὸ τὰ αἰωνίως πράσινα φύλλα τοῦ ὁποίου ἐπεδαψίλευσεν ὁ Ζεὺς τὰς τρυφερότητας αὐτοῦ εἰς τὴν ἀπαχθεῖσαν Εὐρώπην, ἥτο περιφημος καὶ διὰ τὸ Πύθιον, διὰ τὸν ναὸν τοῦ Ἐκατόμβου Διός, καὶ τὸν ναὸν τῆς Ἀρτέμιδος. Ὅτε ὁ ἀπόστολος Παῦλος ἐπέχυσεν εἰς τὴν Κρήτην τὸ ἀνέσπερον φῶς τοῦ Χριστιανισμοῦ, ἡγέρθη εἰς τὴν Γόρτυνα περικαλλὴς νὰ εἰς τὸν ἅγιον Τίτον καθιερωθεὶς, καὶ οὐτινος περισώζονται σήμερον οἱ ἡρειπωμένοι τοῖχοι.

Μετὰ βεβαιότητος δύναται τις νὰ ἰσχυρισθῇ, ὅτι οἱ παρὰ τὸν χῶρον τῆς ἀρχαίας Γόρτυνος καὶ ἐγγὺς τοῦ χωρίου τῶν Ἁγίων Δέκα ἀποκαλυφθέντες κίονες, τὰ τειχώματα, αἱ ἐνεπιγράφοι πλάκες, τὰ ἐρείπια, τὰ μαρτυροῦντα τὴν πάλαι ἀκμὴν τοῦ οἰκοδομήματος, πάντα συλλήθδην τὰ ὄρθια ἔτι ἰστάμενα ἄμορφα μνημεῖα τῆς ἀρχαίας ἀρχιτεκτονικῆς, ἀνήκουσιν εἰς τὸ διάσημον ἱερὸν τοῦ Πυθίου Ἀπόλλωνος. Ὑπάρχουσιν ἐκεῖ ἀρχαιοτάται ἐπιγραφαὶ τοῦ θου καὶ 7ου π. Χ. αἰῶνος βουστρφηδὸν κεχαραγμέναι, καὶ διὰ γραμμάτων μεγίστων καὶ σχήματος περιέργου. Ἐπιγραφή γραφεῖσα εἰς τριπλοῦν κανονίζει χωρογραφικὰς διαφορὰς μεταξύ τῶν πόλεων Γόρτυνος καὶ Κνωσσοῦ. Ἀτυχῶς ἡ σφύρα κατέθραυσεν, εἰς χρόνους προγενεστέρους, τοὺς πολυτίμους ἐνεπιγράφους λίθους, καὶ ἤδη εἰς αὐτὰ τὰ ἐρείπια οἰκοδομημάτων μεταγενεστέρων ἀνευρίσκει τις τεμάχια ἐπιγραφῶν χρησιμοποιηθέντα ἀγροίκως ὡς οἰκοδομήσιμος ἀπλῶς ὕλη. Τὰ θραύσματα ταῦτα, τῇδε κακείσε ἐμφανίζοντα γράμματα, οὐδεμίαν σαφῆ εἰδήσιν δύνανται νὰ δώσωσι δυστυχῶς, καθόσον, ἀποκοπέντα ἀπὸ διαφόρων ἐνεπιγραφῶν πλακῶν καὶ στύλων, ἐχρησιμοποιήθησαν εἰς οἰκοδομὰς. Πλεῖστα τεμάχια ἀπῆχθησαν ἀπωτέρω, ἄλλα δὲ ἐσυλήθησαν παρὰ τῶν ξένων. Λόγῳ ὅμως

(1) Κατ' ἄλλους ὁ Ληθαῖος εἶναι ὁ τὸν χῶρον τῆς Γόρτυνος διαρρέων μικρὸς ποταμὸς.